

Correcting the Baal Koreh

Connection to Sefira

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב
שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה.

The Limits of Tochacha

A. Private tochacha

ספרא קדושים פרשה ב פרק ד
יכול אפי' את מוכיחו ופניו משתנות תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא
אמר ר' טרפון העבודה אם יש בדור הזה יכול להוכיח, אמר רבי אלעזר בן עזריה העבודה אם יש בדור הזה יכול לקבל תוכחה, אמר ר"ע העבודה אם יש בדור הזה יודע היאך מוכיחים, אמר רבי יוחנן בן נורי מעידיני עלי שמים וארץ שיותר מארבעה וחמשה פעמים לקה עקיבא על ידי לפני רבן גמליאל שהייתי קובל לו עליו וכל כך הייתי יודע שהיה מוסיף לי אהבה

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סז עמוד ב
ומאי כולי האי? דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא, ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים

פלא יועץ - תוכחה
וכן אמרו על פסוק ואשימם בראשיכם ואשמם כתיב שאשם הקהל נתון על ראשי הקהל היינו לענין מחאה דתוכחה לחוד ומחאה לחוד דתוכחה בדברי' ומחאה בשוטים ומקלות שזה אינו ביד כל אדם אלא כל איש שורר בביתו וראשי הקהלות מושלים על קהלתם ויש לאל ידם לשבר מלתעות רשע עליהם מוטלת חובת מחאה אבל חיוב תוכחה הוא דבר השווה לכל נפש והן בעון גברה חנופה ואין בדור זה מי שיוכיח ובפרט לאיש מכובד אם רואה אותו עובר על דברי תורה הוא בוש וירא לגשת ולומר לו מדוע אתה עובר את מצות המלך מלכו של עולם וכובש פניו בקרקע ועושה עצמו אשר לא ראה ואשר לא ידע אוי לנו מיום הדין ומיום התוכחה כי יפקוד ה' על מצות התוכחה מה נענה ומה נאמר כי יאמר על כבודך הקפדת הרבה ומה גם על כבוד אביך ואמך היית מקפיד הרבה שאם היית רואה איש מכה אביך ואמך או מקלל אותם היית יוצא לקראת נשק ויורד עמו עד לחייו ולמה לא תקפיד על כבוד שמים בראותך איש עובר עבירה שהוא מיקל בכבוד שמים וגורם צער וכעס ופגם ונרגן מפריד אלוף וכהנה רעות רבות ואין איש שם על לב הלואי שלא יהא שמח לאיד בתקלת חברו כדי שיהא הוא נכבד וחבירו נבזה

B. Korban Chatat

ילקוט שמעוני תורה פרשת צו

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו תפלה בלחש שלא לבייש עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה שנאמר במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, והאיכא דם חטאת (למעלה) [למטה] ודם עולה (למעלה) [למעלה] התם כהן הוא דיידע, [והאיכא] חטאת נקבה ועולה זכר התם מכסיא באליה, תינח כבשה, שעירה מאי איכא למימר איהו הוא דמכסיף נפשיה דאי בעי מייתי כשבה וקא מייתי שעירה, חטאת דע"ז דלא סגי אלא שעירה מאי איכא למימר התם ליכסיף וליזיל כי היכי דליכפר ליה

משך חכמה ויקרא פרשת ויקרא פרק ד

הנה בכהן משיח לגודל קדושתו, והוא בא לחטא, שגגתו עולה זדון, והוא "לאשמת העם" (פסוק ג). לכן צותה התורה שכיון שהיה חלול השם, לכן צריך לפרסם חטאו, והוציאו הפר חוץ לשלוש מחנות, מפני שלאחר שהביא כפרתו ושב, ידעו הכל ששב ברבים והביא כפרתו. אכן בצבור שהן עשו על פי הוראת בית דין, גם כן צריך להוציא הפר חוץ לשלוש מחנות (פסוק כא), אע"ג דתורה צותה חטאת במקום עולה שלא לבייש עוברי עבירה [סוטה לב, ב]. מפני שאינו דומה בזיון של יחיד בפני רבים לבזיון רבים בפני רבים [ירושלמי מגילה פרק ד הלכה יא יעויין שם]. לכן אמר "והוציא את הפר (אל מחוץ למחנה ושרף אותו כאשר שרף את) הפר הראשון" (פסוק כא), אע"ג דחטאם אינו גדול כל כך שיביישו אותם, רק "חטאת הקהל הוא" (שם שם), ואין בזיון גדול לפרסם חטא רבים בפני רבים. ודו"ק

C. Returning from war

רש"י דברים כ ח

ר' יוסי הגלילי אומר: הירא מעבירות שבידו. ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירות, והרואהו אומר: שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה

1. Correcting the Baal Koreh

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמב ס"א

קרא וטעה, אפילו בדקדוק את אחת, מחזירין אותו. הגה: וכן דין החזן הקורא; ודוקא בשינוי שמשנתנה ע"י זה הענין, אבל אם טעה בנגינת הטעם או בניקוד, אין מחזירין אותו, אבל גוערין בו

משנה ברורה סימן קמב סק"ד

אבל אם טעה וכו' - וה"ה אם חיסר או הוסיף איזה את במקום שאין הענין משתנה עי"ז כגון [ד] שקרא לאהרן הרן בפתח בלא אל"ף [ה] או למצרים מצריים וכדומה ונקט נגינה וניקוד משום דע"פ רוב אין הענין משתנה על ידם ובניקוד נמי [ו] אם אירע שהענין נשתנה עי"ז כגון יעשה בפת"ח קרא יעשה בציר"י או להיפוך או בחלב בחט"ף קרא בחלב בציר"י [ז] או יושב ישב וכל כיוצא בזה שהענין משתנה בודאי מחזירין אותו גם בניקוד ובספר שלחן עצי שטים הוסיף עוד דה"ה בנגינת הטעמים כשהענין משתנה עי"ז כגון שקרא משרת במקום מפסיק מחזירין אותו (ודלא כמו שאומרים ההמון שאם קרא את השם אין מחזירין בטעה בנגינה):

תרומת הדשן פסקים וכתבים סימן קפא

וכן ראיתי כמה פעמים לפני רבותי ושאר גדולים שטעו הקוראים בדקדוקי טעמים, וגם בפת"ח וקמ"ץ סגו"ל וציר"י, אע"פ שגערו בו קצת, מ"מ לא החזיר מהן.

אשל אברהם (בוטשאטש) סימן קמב

גוערין בו גם שאין מחזירין אותו בשביל זה, נראה שאין זה לגעור בו ברבים רק לומר לו שיזהר לכתחילה בזה בכל האפשר. ועיין בב"י [ד"ה כתוב] ובדרכי משה ז"ל [ד"ה והרמב"ם] ואפשי פלוגתא לא מפשינן. וי"ל דלכו"ע אין להכלימו ברבים, כי אם בשנוי משמעות צריכין להודיעו תיכף כדי שיחזור תיכף ויקרא שנית כנכון, ופשיטא שאין להמתין בזה כלל, כיון שצריך להיות לכתחילה הקריאה כסדר, משא"כ כשאין משמעות משונה כיון דלא שייך בזה לחזור ולקרות למה להכלימו ברבים. ואין צריך לומר אם ידוע שהוא בדרך אונס מחמת ביעתותא דציבורא שפשיטא שאין להכלימו בזה, אך כשהוא מחמת קלות הדעת שלא חשש ללמוד את עצמו מתוך ספר מוגה לנכון שישנו שם, מ"מ פעם אחת אין להכלימו רק לזרזו, ואם בכל זאת הוא מורה קלות הדעת בדרך פשיעה, בזה יש לגעור בו גם ברבים אח"כ וגם למנוע קריאתו לגמרי כבסוף סימן קמ"א, משא"כ בדרך אונס יש רק לזרזו בצינעה שיזהר לנכון

אליה רבה סימן קכד יב
כתב בספר ווי העמודים [עמוד התורה פ"ה] מן הראוי שכל קהלה וקהלה יעמידו אנשים על זה אשר ישגיחו בעונשים רבים על המדברים ויבושו אותו ברבים.
שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמא ח
כל תיבה שהיא קרי וכתוב, יא' הלכה למשה מסיני שתהא נכתבה כמו שהיא בתורה ט ונקרית בענין אחר; ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה, בפני גדולי הדור: ה"ר יצחק אבוב וה"ר אברהם ואלאנסי וה"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא (כז) כפי המסורה, ולא רצה, ונדוהו והורידוהו מהתיבה

ופעם כאשר הקורא בתורה לא דקדק כל כך בקריאתו הבבא סאלי זצ"ל הורידו מן התיבה וקרא בעצמו את כל הפרשה הוא טען כי אמנם אין מחזירין על טעות בטעמים אך לפי הסוד מעלת הטעמים גבוהה מאוד כידוע ולכן חובה לקרוא את הפרשה בטעמיה ובדקדוקיה ישראל סבא עמי הרי מעשה רב שהבבא סאלי זצ"ל לא חש לבייש הבעל קורא בגלל הטעמים וזה כנ"ל שמצד הדין מותר

2. Talking in Shul

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן קכד ס"ז
לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא, וגוערים בו
שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן ל
בעל ווי העמודים כ' הא"ר דמותר לבייש אנשים אלה ברבים (כמובן אם מכין בזה רק לשם שמים וכבוד ה' המחולל)
שו"ת שבט הלוי חלק י סימן יג
שאלה: בשו"ע או"ח סי' קכ"ד ס"ז לא ישיח שיחת חולין בשעה שהש"ץ חוזר התפלה וכו' וגוערים בו. האם יש לנהוג כן למעשה לגעור באנשים אלו ולהלבין פניהם.
תשובה: אין בידינו לחדש דבר בדבר שנפסק להלכה בשו"ע, ומקורו באו"ח בשם רבנו יונה, - ואם בעו"ה נפרץ הדבר ולפעמים אין כחנו למחות בעוברי עבירה בזה אין הדין משתנה ממשמעותו הפשוט דגוערים בו בנזיפה, אבל י"ל דלא גרע משאר עבירות דאורייתא ודרבנן, שכל הרמב"ם פ"ו מדעות ה"ז הרואה חבירו שחטא וכו' מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו וכו', וצריך להוכיחו בינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה וכו' ופעם שנית ושלישית וכו' עד שיכהו החוטא, וברמב"ם שם הל' ח' ולא ידבר לו קשות עד שיכלימו וכו' אבל בדברי שמים אם לא חזר בו מכלימין אותו ברבים, ומחרפין וכו'.
וכן בנ"ד, בודאי הדרך לעשות כן אלא אם לא מקבל בשום פנים אז גוערים בו, ובודאי ישנם מקרים שא"א להעמיד דת על תלה כעין נ"ד וכל ערום יעשה בחכמה, ואם ראה שגורם עי"ז פגיעה בדרכי התורה, ולא יכול לעשות כהלכה בשום פנים יקבל שכר על הפרישה, והכל לפי ראות חכם וירא שמים

3. Korban Pesach and Tameh'im

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פא עמוד ב
נטמא שלם או רובו - שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פא עמוד ב
גמרא. מאי טעמא? - אמר רבי יוסי בר חנינא: כדי לביישן.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פב עמוד א
תנן התם: ראש המעמד היה מעמיד את הטמאין על שער המזרח. מאי טעמא? - אמר רב יוסף: כדי לביישן.
רש"י מסכת פסחים דף פב עמוד א
ראש המעמד - הממונה על כך מעמיד את הטמאים של בית אב בכל בקר בשער המזרחי, כניסת כל אדם להר הבית.
כדי לביישן - שלא נזהרו מלטמא, והרי העבודה של מחר היתה מוטלת עליהן, והיה להן ליזהר.

4. Publicly Embarrassing a public menace like a sexual abuser

יבמות יומא פו:

מפרסמין את החנפין [59] מפני חילול השם [60], שנאמר (יחזקאל ג כ) ובשׁוֹב צַדִּיק מִצְדָּקוֹ וְעָשָׂה עֹל וְנָתַתִּי מִקְשׁוֹל לְפָנָיו [הוא ימות כי לא הזהרתו בחטאתו ימות ולא תזכרן צדקתו אשר עשה ודמו מידך אבקש]
מפרסמין את החנפין - שהן רשעים ומראין עצמן כצדיקים אם יש מכיר במעשיו מצוה לפרסמו מפני חילול השם שבני אדם למידין ממעשיו שסבורין עליו שהוא צדיק ועוד כשבא עליו פורענות בני אדם אומרים מה הועיל לו זכותו

5. Mesarev to Bet Din

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף טז עמוד א
ומנלן דנצינן ולייטינן ומחינן ותלשינן שיער ומשבעין - דכתיב יאואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם
רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד ח
וכן יש לדיין לעשות מריבה עם הראוי לריב עמו ולקללו ולהכותו ולתלוש שערו ולהשביע באלהים בעל כרחו שלא יעשה או שלא עשה
ש"ע חו"מ ס' ב

6. Doesn't feed kids

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף מט עמוד ב
אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש משום רבי יהודה בר חנינא: באושא התקימו, שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים. איבעיא להו: הלכתא כוותיה, או אין הלכתא כוותיה? תא שמע: כי הוה אתו לקמיה דרב יהודה, אמר

להו: יארוד ילדה ואבני מתא שדיא! כי הוה אתו לקמיה דרב חסדא, אמר להו: כפו ליה אסיתא בצבורא, וליקום ולימא: עורבא בעי בניה, וההוא גברא לא בעי בניה! ועורבא בעי בניה? והכתיב: אלבני עורב אשר יקראו! לא קשיא: הא בחיורי, הא באוכמי. כי הוה אתי לקמיה דרבא, אמר ליה: ניחא לך דמיתזני בניך מצדקה? ולא אמרן אלא דלא אמיד, אבל אמיד - כפיין ליה על כרחיה, כי הא דרבא כפייה לרב נתן בר אמאי, ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה. שולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן ע"א

חייב אדם {א} לזון בניו {ב} א' {ב} ובנותיו {ב} עד שיהיו בני שש, א' [ג] אפילו יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם; ומשם ואילך, ב זנן ב' >ב< כתקנת ב' חכמים עד שיגדלו. ואם לא רצה, גוערין בו >ג< ומכלימין אותו ופוצרין בו. ואם לא רצה, מכריזין עליו בצבור ואומרים: פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לזון בניו, והרי הוא פחות מעוף טמא שהוא זן אפרוחיו; ואין כופין אותו לזון.

7. A public ganav

חפץ חיים לשון הרע כלל י"א

אם אחד ראה אדם שעשה עולה לחבירו, כגון שגזלו או עשקו או הזיקו, בין אם הנגזל והניזק (ב) יודעים מזה או לא או שביישו או שציערו והונה אותו בדברים. (ג) ונדע לו בבירור שלא השיב לו את הגזילה ולא שילם לו את נזקו, (ד) ולא ביקש פניו להעביר לו על עונו. אפילו ראה דבר זה ביחידי, יכול לספר הדברים לבני אדם כדי לעזור לאשר אשם לו, ולגנות המעשים הרעים בפני הבריות. אך יזהר שלא יחסרו אלו השבעה פרטים שנבארם בסמוך ואלו הן: א) (ה) שיראה זה הדבר בעצמו, ולא על ידי שמיעה מאחרים, אם לא שנתברר לו אחר - כך שהדבר אמת. ב) שיזהר מאוד שלא יחליט תיכף את הענין בדעתו לגזל ועושק או להיזק וכיוצא בזה, (ו) רק יתבונן היטב את עצם הענין אם הוא על פי דין בכלל גזל או היזק. ג) (ז) שיוכיח את החוטא מתחלה (ח) ובלשון רכה, אולי יוכל להועיל לו ויטיב על - ידי - זה את דרכיו, ואם לא ישמע לו, אז יודיע לרבים את אשמת האיש הזה מה שהזיד על רעהו. (ואם יודע בו שלא יקבל תוכחתו, יבואר לקמן אי"ה בסעיף ז'). ד) (ט) שלא יגדיל העולה יותר ממה שהיא. ה) (י) שיכוין לתועלת, וכמו שנבאר לקמן בסעיף ד', ולא להנות ח"ו מהפגם שהוא נותן בחבירו, ולא מצד שנאה שיש לו עליו מכבר. ו) אם הוא (יא) יכול לסבב את התועלת הזאת גופא בעצה אחרת, שלא יצטרך לספר את ענין הלשון הרע עליו, אזי בכל גווני אסור לספר. ז) (יב) שלא יסובב על - ידי הסיפור היזק להנידון יותר מכפי הדין שהיה יוצא אילו הועד עליו באופן זה על דבר זה בבית - דין, וביאור דבר זה עיין לקמן בהלכות רכילות בכלל ט' כי שם מקומו.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג רכא

ודע כי בדברים שבין אדם לחבירו, כמו גזל ועושק ונזק וצער ובושת ואונאת דברים, יכול לספר הדברים לבני אדם, גם היחיד אשר יראה יגיד, כדי לעזור לאשר אשם לו ולקנא לאמת. והנה אמרה התורה שיעיד עד אחד בבית דין על תביעת ממון לחייב את הנתבע שבועה, אמנם יש עליו להוכיח את האיש תחלה

Resolution: How does that fit into other contexts when embarrassing is shunned?

Weighing the Evidence

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ה עמוד א

אמר רבי יהושע בן לוי: כל השם אורחותיו - זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר יושם דרך, אל תקרי ושם אלא ושם דרך - אראנו בישע אלהים. רבי ינאי הוה ליה ההוא תלמידא דכל יומא הוה מקשי ליה, בשבתא דריגלא לא הוה מקשי ליה. קרי עליה: אושם דרך אראנו בישע אלהים
רש"י מסכת מועד קטן דף ה עמוד ב
קרי עליה ושם דרך - שמחשב בשעות, אי זה מהן להקשות אי זה מהן שלא להקשות

Approach #1: Pikuach Nefesh

ילק"י או"ח ח"ג מהודרה חדשה תפלה עמ' קלז
בשי למורא שתירץ דמי שמדבר בביהכנ בשעת התפלה מכניס את הצבור בסכנת נפשות ולכן הותר לנו לביישו ברבים כדי להציל את הצבור מסכנה זו אי נמי דמי שמדבר בביהכ"נ באמצע החזרה גורם לחילול ה' שהגויים אינם מדברים כך באמצע תפלתם בבית תפלתם ועל כן לטובתו ולכפרת עוונות התירו לביישו ברבים כדי לכפר על עון חילול ה' שגרם

Approach #2: Chilul Hashem

חשוקי חמד פסחים דף פא עמוד ב
שאלה. תלמיד אחד פינה את השלחן לאחר מסיבה, הוא קיפל את מפת הניילון והשליחה לפח האשפה, ולא שם לב שהשליך לאשפה גם חומש החומש נטנף ונתגלה, והרב רוצה שהתלמיד יבקש מחילה מהחומש ברבים, לעיני כל התלמידים, האם הדבר נכון?
תשובה. נאמר במסכת סוטה (דף לב ע"ב) שתקנו תפילה בלחש שלא לבייש עוברי עבירה, שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת ועולה, (ויעוין יומא דף פו). ולכאורה לפי זה היה מהראוי לא לפרסם את שם התלמיד ולחוש לכבודו. אך מאידך נאמר במסכת פסחים דף פא ע"ב... וכתב בהגהת מהרש"ם וז"ל: ואולי י"ל שהוא רק לזרוזי נפשיה שיזיהרו מעתה, וגם י"ל חילול קדשים חמירא, כמו חטא ע"ז דאמרו שם בסוטה דשרי לבייש... דניכספ כי הכי דלתכפר. וגם נותר מיחשב כפושע... עכ"ל. לפי ב' התשובות של המהרש"ם אם הרב מוצא לנכון שיש לזרז את התלמידים על שמירת קדשי ישראל בל יזולזלו, יתכן שמותר לבייש את התלמיד שיבקש מחילה מהשי"ת על בזיון החומש לעיני כל התלמידים ויתכפר לו.

מהרש"ם על גמ' פסחים פא: למד מסוטה לב: שעז של ע"ז שנוי כדי לביישו ולכפר לו. ופי' דהיינו משום דחמירא חילול קדשים

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד הלכה י
ובכל יהיו מעשיו לשם שמים ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו שהרי הוא דוחה את לא תעשה של דבריהם וכל שכן כבוד בני אברהם יצחק ויעקב המחזיקין בתורת האמת שיהיה זהיר שלא יהרס כבודם אלא להוסיף בכבוד המקום בלבד שכל המבזה את התורה גופו מחולל על הבריות והמכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, ואין כבוד התורה אלא לעשות על פי חוקיה ומשפטיה
כסף משנה הלכות סנהדרין פרק כד
והרי אמרו גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דהיינו לאו דלא תסור וא"כ לא הותר בזויים רק לכבוד המקום

בית הבחירה (מאירי) מסכת ברכות דף יט עמוד ב

אע"פ שכבוד הבריות חביב כבוד תורה אינו נדחה מפניו ואין דוחין לא תעשה של תורה לעבור עליו בקום עשה בשביל כבוד הבריות לפיכך היה בשוק ומצא בבגדו כלאים האסורים מן התורה כמו שיתבאר ענינם במסכת י"ט פושטו לאלתר אע"פ שהדבר מזולזל אצלו להיות פושט בגדיו בשוק כלל גדול אמרו כל מקום שיש בו חלול השם אין חולקין כבוד לרב אבל אם היו כלאים אלו כלאים האסורים מדברי סופרים אינו פושטם עד שיגיע לביתו:

ספר יראים סימן רכג [דפוס ישן - לז]

וצריך המוכיח להוכיח במקום שלא יתבייש חברו כדתניא בערכין יכול אתה מוכיחו אע"פ שפניו משתנות ת"ל לא תשא עליו חטא פי' תוכיח את עמיתך באותו ענין שלא תחטא בו שלא ישתנו פניו אבל אם אי אפשר להפרישו מעבירה אלא אם כן יביישהו ויוכיחו ולא יקום לבושתו שאין חכמה ותבונה נגד ה' כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב

Approach #3: Toelet

שיח תמר על חפץ חיים עמ' 203 כלל ד ס"ב שואל איך מותר לגעור במדבר בחזרת הש"ץ הרי מלבין פניו ברבים במנין? ותי' דלתועלת מותר לבזות. ומנ"ל שזה מותר ותי' הנה החינוך מצוה רל"ט ר"מ חילק בין מצוות שבין אדם לחבירו דאסור להכלימו בשום גווי ואילו במצוות שבין אדם למקום אף שלכתחילה לא יכלימו אך אם לא שב מותר לבזותו ברבים עד שישוב ע"ש ובמנ"ח שם סק"א ויסוד דברי החינוך בדברי הרמב"ם פ"ו מדעות ה"ח ועיי"ש שהביא ראה מתוכחת הנביאים לישראל עה וכן פסק ביד הקטנה פ"ה מדעות עשה ה' ושם איכא ראה שמותר אף לכותבם לדראון עולם ואף שהם עצמם לא יחזרו כבר אבל מהני לאחרני וכהא דאיתא בגמ' יומא פ"ו ע"ב דמפרסמין את החנפים מפני חילול ד' ונפשט ספקינו להדיא דעכ"פ במצות שבין אדם למקום שרי לביישו לתועלת ושרי אף במקום שהתועלת רק לאחרני ועכ"פ הדרנא לדידן דהעולה דכמו שלהיתר לשון הרע לתועלת לא הובא פסוק דבמקום הוא מוכרחת סברא ובע"כ שהתועלת רב על הנזק אינו חשוב כמזיק בדיבורו ושוב ל"ח לשון הרע וכדלקמיה בדברינו בשולי הגיליון בבאמ"ח ס"ק ל"ב ד"ה שיכין וא"כ אותה סברא קיימת גם במצוה דתוכחה וז"ב ואף דהכא מפורש הגבילה תורה מצוה דתוכחה במה שלא תשא עליו חטא מ"מ לא אסרה הלבנת פנים אלא עד כמה שיש בה נשיאת חטא ובע"כ נמצא דאם מכיין לתועלת ונקטינן דבכהאי גוונא ליכא איסור א"כ ל"ח נשיאת חטא ושוב הדר חובת תוכחה אף ברבים ועיין ואכתי צ"ע בכל זה

חשוקי חמד כתובות דף סז עמוד ב

האם מותר לבייש תלמיד המאחר לבא לתפילה

שאלה מלמד שהנהיג בכיתתו, שכל תלמיד המאחר בבוקר לבא לכתה, יעמוד בצד דרום של הכיתה. ההורים של התלמידים מתרעמים על המורה, על הביוש הגדול שגורם לתלמידים המאחרים, והם הראו לו את דברי הגמרא במסכת כתובות דף סז ע"ב: מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה, דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא. יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי הווא טיבואתא. הווא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא, אתיא דביתהו בהדיה, כיון דחזיוה דקא מצלי ליה לדשא, נפק בתרייהו, רהוט מקמיה עיילי להווא אתונא דהוה גרופה נורא, הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא, אמרה ליה דביתהו: שקול כרעיך אותיב אכרעאי. חלש דעתיה, אמרה ליה: אנא שכיחנא בגויה דביתא ומקרבא אהנייתי. ומאי כולי האי? דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא, ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. הם הראו את דברי הגמרא הנ"ל והמורה עומד בשלו שהוא חייב לחנכם ואף לבייש את המתרשלים לבא בזמן. האם המלמד צודק?

תשובה לכאורה המלמד צודק, שכדי לחנך את התלמידים מותר לו לביישם, וראיה לכך מהמבואר במסכת תמיד (דף לג ע"א) ובפסחים (דף פב ע"א) ראש המעמד היה מעמיד את הטמאין על שער המזרח מאי טעמא אמר רב יוסף כדי לביישן. ופרש"י כדי לביישן שלא נזהרו מלטמא, והרי העבודה של מחר היתה מוטלת עליהן, והיה להן

ליזהר, עכ"ל. הרי שראש המעמד חייב לבייש את הטמאין שלא נזהרו מלהיטמא, וכעין זה מבואר במסכת מידות (פ"א מ"ב) 'איש הר הבית היה מחזר על כל משמר ומשמר ואבוקות דולקין לפניו, וכל משמר שאינו עומד אומר לו איש הר הבית שלום עליך, ניכר שהוא ישן, חובטו במקלו, ורשות היה לו לשרוף את כסותו והם אומרים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפים שיין לו על משמרו, יעו"ש. וכך בענינו, מותר לבייש את התלמידים שלא יפשעו. ואין זה דומה לסוגייתנו, שודאי צריך להיזהר מלבייש את העניים.

ויש להעיר שהרי נאמר במסכת סוטה (דף לב ע"ב) שתקנו תפילה בלחש שלא לבייש עוברי עבירה, שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת ועולה, ופרש"י (שם ד"ה שהרי) לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו שלא יבינו שהיא חטאת ומתבייש, יעו"ש. הרי שהתורה רצתה שלא לבייש בעלי עבירה, ולכאורה לפי זה היה ראוי שלא לבייש את התלמידים.

ונראה לתרץ דבקרבן אם יביישוהו הוא ימנע מלהביא את הקרבן, וע"כ יש להזהר שלא מלביישו, אבל בתלמיד שחייב להגיע ללימודים, צריך להוכיחו. ועוד נראה לחלק שודאי אין לבייש על עבירה שעבר, וכל ההיתר לבייש הוא כדי לגרום שלא יחטא בעתיד, וכעין זה כתב בהגהות המהרש"ם (בפסחים שם) שמטרת הביוש בראש המעמד היתה כדי לזרוזי נפשיה שיזהרו מעתה, יעו"ש. ולכן כאשר חטא בשוגג ובא לחזור בתשובה ומביא קרבן, אין ענין לביישו, אך אם המטרה של הביוש היא לגרום שלא יחטא בעתיד, מותר לבייש.
עוד יתכן לחלק, שבקרבן כיון שהוא עשה את העבירות בביתו, ואין יודעים מזה במקדש, מדוע לביישו ולפרסם עונו, והרי נאמר 'אשרי נשוי פשע כסוי חטאה' [יעוין יומא (דף פו ע"ב)]. משא"כ בתלמיד שאיחר בפני כל הכתה, וכולם ראו את מעשיו המקולקלים, הרי הוא גרם לעצמו את בושותו, במה שנהג שלא כשורה, וממנו ילמדו ויראו וכיון שהיה בפני כולם א"כ מותר לביישו בפני כולם משא"כ בקרבן. [ועוין מש"כ בחשוקי חמד עמ"ס פסחים (דף פא ע"ב)].

ועוין ברמב"ם (פ"ד מהלכות תלמוד תורה הלכה ה) שכתב: אבל אם ניכר לרב שהם מתרשלין בדברי תורה ומתרפין עליהן, ולפיכך לא הבינו, חייב לרגוז עליהן ולהכלימן בדברים כדי לחדדם, וכענין זה אמרו חכמים [בכתובות דף קג ע"ב] זרוק מרה בתלמידים, יעו"ש. הרי שמותר לבייש תלמידים לצורך חינוכם. אך כמובן שצריך לעשות דבר זה בשיקול דעת כראוי, וכמו שאמרו חז"ל באבות (פ"ד מ"ב) 'יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, ויעוין ברמב"ם (פ"ה מהלכות תלמוד תורה הלכה יב) שכתב: כשם שהתלמידים חייבין בכבוד הרב, כך הרב צריך לכבד את תלמידיו ולקרבן, כך אמרו חכמים יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולאזהבם שהם הבנים המהנים לעולם הזה ולעולם הבא, יעו"ש. ורק מי שאוהב ומחבב את התלמידים כמו שאוהב את עצמו, יוכל לבייש את תלמידיו לצורך חינוך.

רמב"ם הלכות דעות פרק ו ח

המוכיח את חברו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימו שנאמר ולא תשא עליו חטא, כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא, מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכל שכן ברבים, אע"פ שהמכלים את חברו אינו לוקה עליו עון גדול הוא, כך אמרו חכמים המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, לפיכך צריך אדם להזהר שלא לבייש חברו ברבים בין קטן בין גדול, ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו, ולא יספר לפניו דבר שהוא בוש ממנו, במה דברים אמורים בדברים שבין אדם לחברו, אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחרפים אותו בפניו ומבזין ומקללין אותו עד שיחזור למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל

כסף משנה הלכות דעות פרק ו
במה דברים אמורים וכו'. פשוט